
ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. XII, 1

SECTIO L

2014

Instytut Sztuk Pięknych UMCS

ANNA BOGUSZEWSKA

*Popularyzacja twórczości artystów ilustratorów
i projektantów książki adresowanej do dzieci w Polsce
po transformacji ustrojowej (1989-2010)*

Popularization of the creative works of artist-illustrators and designers of children's books in Poland after the political system transformation (1989-2010)

Wprowadzenie

Zmiana sytuacji na rynku polskiej książki dziecięcej i młodzieżowej rozpoczęła się od 1989 roku. Obok zaledwie kilku dotychczas wiodących firm wydawniczych w Polsce wyrosły setki innych, publikujących również dla dzieci. To właściwe zjawisko nie przyniosło jednak pozytywnych skutków. Stopniowo rynek polski nasycił się znacznie tańszą produkcją przedruków zachodnich. Ich treść rzadko jest cennym wzbogaceniem literatury dla dzieci. Forma plastyczna tych wydawnictw opiera się na stylistyce filmów animowanych. Wszechobecny rysunek okołodisnejowski zastępuje poszukiwania twórcze niechcianych dziś artystów ilustratorów. Zastępuje różnorodność ilustracji konieczną do aktywizacji rozwoju percepcji dziecięcej. W takiej sytuacji szczególnie istotne znaczenie mają działania popularyzujące autorską twórczość artystów ilustratorów i projektantów książek dla dzieci w Polsce.

Po transformacji ustrojowej były kontynuowane przedsięwzięcia wcześniej podejmowane, jak również zainicjowano wiele nowych. Najistotniejszymi dzia-

łaniami kontynuowanymi okazały się plenery artystów ilustratorów organizowane na Roztoczu. Ważne animacyjne prace podjęto w wielu bibliotekach. Przybierały one formy okazjonalnych spotkań z twórcami szaty graficznej, tematycznych konferencji, wystaw lub warsztatów dla dzieci i młodzieży. Cykliczny charakter spotkań jest szczególnie cenny, a są one realizowane na przykład w Fili nr 30 Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego w Galerii 31 prowadzonej przez Krystynę Rybicką w Lublinie.

Do najważniejszych nowych działań należą przedsięwzięcia Polskiej Sekcji IBBY (IBBY – International Board on Books for Youngsters)¹, Poznańskie Spotkania Targowe w Poznaniu, aktywność Biblioteki Publicznej im. Łukasza Górnickiego w Oświęcimiu z Galerią Książki, Biblioteki Śląskiej w Katowicach, Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki im. C. K. Norwida w Zielonej Górze. Uaktywniły się akademickie ośrodki kształcące grafików w Gdańsku, Katowicach, Łodzi, Warszawie, współtworząc ważne inicjatywy popularyzujące piękną książkę (*Bałtyckie Spotkania Ilustratorów* – Gdańsk, *Książka dobrze zaprojektowana* – Katowice i inne). Z racji szczupłości opracowania przedstawimy tylko wybrane przedsięwzięcia.

1. Popularyzacja sztuki książki dla dzieci w Polsce po 1989 roku

1.1. Poznańskie Spotkania Targowe

W upowszechnianiu autorskiej ilustracji po 1989 roku brało udział w Polsce wiele podmiotów. Na wyróżnienie zasługują działania podejmowane przez Sekcję Ilustratorów Związku Artystów Polskich (ZAP), Polską Sekcję IBBY oraz Polskie Towarzystwo Wydawców Książki (PTWK) przez organizowanie konkursu *Najpiękniejsze książki roku*. Kontynuowane są inicjatywy związane z upowszechnianiem ilustracji realizowane przez BWA, Galerię Zamojską w Zamościu oraz Wojewódzką i Miejską Bibliotekę im. K. C. Norwida w Zielonej Górze.

Nowe, interesujące zadania podejmowane są w Krasnobrodzkim Domu Kultury w Krasnobrodzie, Bibliotece Śląskiej w Katowicach, Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej im. H. Łopacińskiego w Lublinie, Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Ł. Górnickiego w Oświęcimiu i wielu innych bibliotekach. Powstają innowacyjne działania i placówki (np. poznańska *Księgarnia z Bajki*), liczne fundacje, galerie plastyczne oraz inicjatywy przy szkołach wyższych animujące polską ilustrację.

¹ Zob.: A. Boguszewska, *Medale polskiej sekcji IBBY*, „Życie Szkoły” 2008, nr 2, 4, 8, 9; A. Boguszewska, *Medale polskiej sekcji IBBY dla artystów ilustratorów 2000-2007*, [w:] *Edukacyjne i terapeutyczny aspekt sztuki*, red. A. M. Żukowska, Lublin 2013.

Najdynamiczniej jednak rozwijają się Poznańskie Spotkania Targowe *Książka dla Dzieci i Młodzieży* (PST). PTWK przy współdziałaniu Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu, Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej – Centrum Animacji Kultury w Poznaniu jest organizatorem Poznańskich Spotkań Targowych (PST) „Książka dla Dzieci i Młodzieży”. Pomysłodawczynią i twórczynią Poznańskich Spotkań Targowych *Książka dla Dzieci i Młodzieży*, niestrudzonej w promocji książek jest Olcha Wierzbowska-Sikorska, wiceprezes PTWK, zasłużony krzewiciel kultury. Poznańskie Spotkania Targowe odbywają się regularnie od roku 2002 roku. Miejscem pierwszych spotkań w dniach 6-8 czerwca był Hol Wielki CK „Zamek”. Patronat honorowy objęli: Minister Edukacji Narodowej i Sportu Krystyna Łybacka, Minister Kultury Andrzej Celiński, Marszałek Województwa Wielkopolskiego Stefan Mikołajczak, Prezydent Miasta Poznania Ryszard Grobelny. Patronat medialny sprawowały TVP3 Poznań, IKS – Poznański Informator Kulturalny, Turystyczny i Sportowy, Miejski Informator Multimedialny, „Radio Merkury”, „Gazeta Wyborcza”, „Wydawca”.

Równolegle odbyła się zorganizowana na wysokim poziomie merytorycznym przez Bibliotekę Raczyńskich wystawa pt. *Kiedy dziadkowie byli dziećmi*. Ekspozycję przygotowano z zasobów zbiorów własnych. Było to cenne wprowadzenie w kulturę polskiej książki, dające podstawę i logiczne odniesienie do późniejszych prezentacji ilustracji książki współczesnej. Jednocześnie odbywały się imprezy towarzyszące: wystawy i spotkania autorskie, dyskusje, warsztaty biblioteczne². Z perspektywy czasu przypomnienie tego przedsięwzięcia jest ważne, daje bowiem pogląd na ekspansywny wręcz rozwój inicjatyw krzewiących kulturę książki w Poznaniu.

Obecnie miejscem PST są obiekty Międzynarodowych Targów Poznańskich. Międzynarodowe Targi Poznańskie są współorganizatorami PST wraz z PTWK i CK „Zamek” w Poznaniu. Poznańskie Spotkania Targowe mają Honorowy Patronat Małżonki Prezydenta RP pani Anny Komorowskiej, Ministra Edukacji Narodowej, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Marszałka Województwa Wielkopolskiego, Prezydenta Miasta Poznania. Z PST stale współpracują: Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu, Wojewódzka Biblioteka Publiczna – Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, Polska Sekcja IBBY, Fundacja ABC XXI, Fundacja Zakłady Kórnickie. Szeroka jest lista patronów medialnych, wśród których spotykamy najważniejsze polskie firmy: Polskie Radio, PAP, TVP1, TVP Poznań, „Gazeta Wyborcza”, magazyn li-

² *Poznańskie Spotkania Targowe. Książka dla Dzieci i Młodzieży*, „Gazeta Zamkowa” czerwiec 2002; *Książka dla Dzieci i Młodzieży. Poznańskie Spotkania Targowe*, „Winieta. Pismo Biblioteki Raczyńskich” 2002, nr 2(kwiecień–maj).

teracki „Książki”, miesięcznik „Wydawca”, PTWK, IBBY, Fundacja ABC XXI oraz wiele innych³. Poznańskie Spotkania Targowe dofinansowane są ze środków Miasta Poznania. Impreza na stałe już wpisała się w kalendarz mieszkańców Poznania, którzy traktują ją jako święto rodzinne.

W Roku Andersenowskim – 2005 nastąpiło wiele zmian, można mówić o nowej jakości Poznańskich Spotkań Targowych⁴. Odbyły się one nietypowo, bo w lutym. Po raz pierwszy wręczona została statuetka, która ma już zawsze towarzyszyć poznańskiej imprezie – to *Pegazik*, konik na biegunach zaprojektowany przez Bohdana Butenka. Opracowany rzeźbiarsko (umieszczony na kolumnie) przez poznańskiego artystę Krzysztofa Jakubika. Statuetka przyznawana jest w kategorii Twórca Książki dla Dzieci oraz Przyjaciel Książki dla Dzieci. Uroczystość otwarcia i wręczenia statuetek oraz odznak miała miejsce w centralnym punkcie hali targowej – na tle *Salonu Ilustratorów*, tzn. wystawy ilustracji artystów polskich przeważnie młodego pokolenia. Impreza ta jest już tradycyjnie powiązana z Poznańskimi Spotkaniami Targowymi *Książka dla Dzieci i Młodzieży*. Z inicjatywy Olchy Sikorskiej organizowane są cykliczne wystawy *Mistrzowie Ilustracji* prezentowane w Galerii „Profil” w Centrum Kultury „Zamek”. Obejmowały one retrospektywne prezentacje prac Bohdana Butenki, Józefa Wilkonia, a w roku 2005 roku Janusza Stannego⁵. Wystawy cieszyły się ogromnym

³ Czasopismo „Bluszczyk”, „Ryms”, „Gazeta Szkolna”, strony www: czas.dzieci.pl., szkolny.start.pl., kulturtka.pl., Miejski Informator IKS, radio „Merkury”.

⁴ Zob. O. Sikorska, *Pod znakiem Andersena*, „Wydawca” 2005, nr 1.

⁵ Janusz Stanny (29. 02. 1932 - 14. 02. 2014) – wybitny artysta grafik, nauczyciel sztuki książki, profesor ASP w Warszawie. Studia odbył na Wydziale Grafiki warszawskiej ASP w latach 1952-1957 (dyplom w pracowni plakatu prof. Henryka Tomaszewskiego). Zilustrował ponad dwieście książek dla dzieci, młodzieży i dorosłych). Są wśród nich: *Biblia*, *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza, *Ziemia obiecana* Władysława Reymonta, *Don Kichot* Miguela de Cervantesa, *Bajki* Jeana de La Fontaine’a, *Baśnie* H. Ch. Andersena oraz książki autorskie: *Baśń o królu Dardanelu*, *O malarzu rudym jak cegła*, *Kot i koń*. Tworzył grafiki, plakaty, filmy animowane (*Miś Kudłatek* (1971-1973), *Gwiazdka Kopernika* (2009)). Laureat prestiżowych nagród w: Bolonii (Grand Prix), Buenos Aires, Bratysławie, Lipsku – złoty medal na Międzynarodowej Wystawie Sztuki Edytorskiej (IBA), Padwie (*Premio Europeo*). Był nagradzany za swoją twórczość satyryczną – trzy razy otrzymał srebrną i dwa razy *Złotą Szpilkę*, był laureatem Grand Prix w konkursie zorganizowanym przez Muzeum Karykatury z okazji 400-lecia stołeczności Warszawy (1996). Wielokrotnie był nagradzany i wyróżniany w konkursach Towarzystwa Wydawców Książek na najlepiej wydaną książkę roku. Od 1960 roku podejmował obowiązki asystenta w Katedrze Grafiki Książki. W 1972 roku J. Stanny objął kierownictwo Pracowni Grafiki Książkowej. Asystentem został Lech Majewski. Pod koniec lat siedemdziesiątych pracownia pod artystycznym kierunkiem J. Stannego odgrywała szczególnie znaczącą rolę w budowaniu jakości i tożsamości warszawskiego Wydziału Grafiki. W latach 1976-2001 w pracowni książki prowadzonej przez J. Stannego ukończyło specjalizację 159 studentów.

powodzeniem. Długie kolejki po autografy wskazywały, że twórczość nestorów polskiej ilustracji cieszy się nieustającym zainteresowaniem.

Targom towarzyszyło wiele spotkań. Na jednym z nich dyskutowano o znaczeniu i roli graficznej strony książek dla dzieci i młodzieży. Prowadził je Piotr Dobrołęcki, a w panelu uczestniczyli: wybitna artystka ilustratorka Krystyna Lipka-Sztarbałło i redaktor naczelny czasopisma „Wydawca” Andrzej Palacz. Z żywej dyskusji, jaka wywiązała się z uczestnikami spotkania, głównie nauczycielami, wynikał wniosek, że większość pedagogów nie zwraca raczej uwagi na estetykę książki i jakość ilustracji, a uroda książki jest dla nich drugoplanowa, zdarza się, że aprobują kicz. Estetyka książki, szczególnie edukacyjnej, podręczników i szkolnych lektur to sprawa istotna, ponieważ dla dużej części dzieci i młodzieży kontakt z podręcznikami jest często pierwszym i najważniejszym kontaktem⁶. Połączenie w jednym czasie i miejscu dwóch imprez: Targów Edukacyjnych i Poznańskich Spotkań Targowych *Książka dla Dzieci i Młodzieży* było bardzo korzystne.

Kolejne spotkania targowe niosły nowe inicjatywy: konkursy dla dzieci i młodzieży, autorskie spotkania z twórcami literatury i ilustracji, warsztatowe, dyskusyjne spotkania z bibliotekarzami i nauczycielami, liczne wystawy i prezentacje związane z kulturą książki. W roku 2009 targi odwiedziło około 40 tysięcy osób⁷.

Interesującym przedsięwzięciem targów jest wystawa *Salonu Ilustratorów*, czyli prezentacja i promocja polskich twórców ilustracji i grafiki książkowej młodego pokolenia, umożliwienie im bezpośrednich kontaktów ze środowiskiem wydawców. *Salon Ilustratorów* usytuowany jest bezpośrednio na ekspozycji targowej. Po zamknięciu Targów *Salon Ilustratorów* zapraszany jest do dalszego prezentowania ilustracji w wielu ośrodkach w Polsce. Podobnie, tradycyjnie obecne są na PST cykliczne wystawy *Mistrzowie Ilustracji* organizowane w Centrum Kultury Zamek. Do indywidualnej prezentacji dzieł podczas Poznańskich Spotkań Targowych *Książka dla Dzieci i Młodzieży* w 2006 roku zaproszony został Mistrz ilustracji Antoni Boratyński. W 2007 roku targom towarzyszyła wystawa monograficzna Elżbiety Gaudasińskiej, laureatki Medalu Polskiej Sekcji IBBY. W kolejnych latach gościem specjalnym targów był Stasys Eidrigėvičius (2008 – wystawa *Długi Nos*),

⁶ Wywiad z Olchą Sikorską z dn. 28. 04. 2011 roku.

⁷ Dokładne relacje: *V Poznańskie Spotkania Targowe – Książka dla Dzieci i Młodzieży. Rozmowa z Olchą Sikorską i wiceprezesem PTWK i komisarzem targów oraz Jerzym Kaczmarkiem dyrektorem projektu PST*, „Wydawca” 2006, nr 1; *PST – Książka dla Dzieci i Młodzieży*, „Wydawca” 2006, nr 3; *VII Poznańskie Spotkania Targowe – Książka dla Dzieci i Młodzieży*, „Wydawca” 2007, nr 3; O. Sikorska, *Książka dla dzieci i młodzieży po raz siódmy w Poznaniu*, „Wydawca” 2008, nr 1; *Poznańskie Spotkania Targowe – Książka dla Dzieci i Młodzieży*, „Wydawca” 2009, nr 1-2; B. Petrozolin-Skowrońska, *Książka dla dzieci i młodzieży w Poznaniu*, „Wydawca” 2010, nr 1.

Józef Wilkoń (2009 – wystawa *Bestiarium Wilkonía*). W roku 2010 zaaranżowano pięć wystaw: jubileuszową, retrospektywną Bohdana Butelki, zaangażowanego w spotkania targowe od początku ich funkcjonowania, z cyklu *Mistrzowie Ilustracji* Andrzeja Strumiłły, książek wyróżnionych Nagrodą Polskiej Sekcji IBBY oraz *Salon Ilustratorów*. Sprawdzonym wzorem innych, poznańskich targów zaprasza-
ne jest wybrane państwo w roli Gościa Honorowego. Gościliśmy zasłużoną dla ilustratorstwa książkowego Słowację, a ostatnio Litwę. Pierwsze Poznańskie Spotkania Targowe zbiegły się ze starszym o kilka miesięcy przedsięwzięciem *Cała Polska czyta dzieciom*⁸. Zapoczątkowany proces odnowy kultury książki, miejmy nadzieję, będzie rozwijał się pomyślnie nadal.

Centrum Kultury „Zamek” w Poznaniu podejmuje inicjatywy wystawiennicze oraz spotkania autorskie z twórcami ilustracji książkowej dla dzieci, upowszechniając ten zakres sztuki. W dniach 13 października – 21 listopada 2004 roku prezentowana była współczesna ilustracja brytyjska. Obejrzenie oryginałów ilustracji w formie wystawy podnosi znaczenie tych prac.

„Pomimo upływu stu lat oraz udoskonalenia procesu druku i reprodukcji, różnica pomiędzy ryciną opuszczającą pracownię a tym, co znajduje się już w opublikowanej książce jest wciąż bardzo wyraźna. W dodatku trzeba jeszcze wziąć pod uwagę to, jak często książki te są oglądane przez czytelników jedynie w skąpym świetle sypialni. [...] Ilustracje nie potrzebują przekładu, ale zobaczenia ich w innej skali – wiszących na ścianach, często bez tekstu i w bardziej wyrazistych kolorach – umożliwiają ujrzanie ich w nowym świetle”⁹.

Nadal odbywały się spotkania biennialowe, chociaż kwestia ilustracji dla dzieci straciła na znaczeniu w obrębie tych spotkań. Na przykład struktura IX Biennale zaprojektowana była w trzech etapach w terminie: wrzesień 1991 czerwiec 1993. Realizowane były one pod hasłem *Ponad granicami, ponad podziałami*, co miało inspirować do nowego myślenia o sztuce dziecka, by służyć mu pomocą w odnalezieniu się w zmieniającym się świecie, dając nadzieję i umiejętność jego współtworzenia. Ideowo odwoływano się do Deklaracji Praw Dziecka ONZ. Osobnym miejscem dla ilustracji była wystawa przygotowana wspólnie z BWA w Zamościu *Polscy ilustratorzy na Międzynarodowym Biennale Ilustracji w Bratysławie*. Zaprezentowano na niej prace najlepszych ilustratorów¹⁰.

⁸ Irena Koźmińska, prezes Fundacji ABC XXI jest twórczynią słynnej akcji upowszechniającej czytelnictwo *Cała Polska czyta dzieciom*.

⁹ Andrea Rose, *Magic Pencil*, Centrum Kultury „Zamek” w Poznaniu, Poznań 2004 (katalog).

¹⁰ Marii Mackiewicz, Waldemara Andrzejewskiego, Antoniego Boratyńskiego, Tomasza Borowskiego, Stasysa Eidrigevičiausa, Jerzego Flisaka, Elżbiety Gaudasińskiej, Jacka Gawłowskiego, Marka Goebła, M. Jędrysiak, Izabeli Kowalskiej-Wieczorek, Adama Kuryłowicza, Wiesława Maj-

1.2. Plenery artystów ilustratorów

Zamojskie BWA-GZ gromadzące dzieła ilustracji, posiadające ich największy zbiór w Polsce, podjęło kontynuację spotkań ilustratorów w ramach Ogólnopolskich Plenerów Ilustratorów, stopniowo poszerzając ich formułę¹¹.

Tab. 1. Ogólnopolskie Plenery Ilustratorów w latach 1990-2010

Lp	Rok	Miejsce i hasło pleneru	Główne informacje
1	1990	Susiec <i>Polskie baśnie i legendy</i>	Opracowanie publikacji Zdzisław Nowak, <i>Diabelski strzelec. Polskie baśnie i legendy</i> wydanej przez Naszą Księgarnię w 1991 roku
2	1991	Krasnobród <i>W świecie liryki Leśmiana</i>	23 uczestników
3	1992	Krasnobród <i>Obrazki do pokoju dziecinnego</i>	23 uczestników
4	1993	Krasnobród <i>Ballady i romanse Adama Mickiewicza</i>	23 uczestników Publikacja: <i>Ballady i romanse Adama Mickiewicza</i> BWA Zamość, Zamość 1995 Opracowanie graficzne: Mateusz Gawryś. Ilustracje: Tomasz Borowski, Elżbieta Gaudasińska, Jerzy Flisak, Mateusz Gawryś, Artur Gołębiowski, Hanna Grodzka-Nowak, Inez Kurpińska, Wiesław Majchrzak, Franciszek Maśluszczak, Krystyna Michałowska, Wanda Orlińska, Bogusław Orliński, Stanisław Ożóg, Magdalena Sawicka, Anna Sędziwy, Olga Siemaszko, Janusz Stanny, Anna Styło-Ginter, Teresa Wilbik, Zdzisław Witwicki, Joanna Zimowska-Kwak
5	1994	Krasnobród <i>Twórczość Jana Kochanowskiego</i>	24 uczestników

chrzaka, Krystyny Michałowskiej, Elżbiety Murawskiej, Mariana Murawskiego, Wandy Orlińskiej, Bogusława Orlińskiego, Zbigniewa Rychlickiego, Wojciecha Sadowskiego, Andrzeja Strumiłło, Ewy Salamon, Olgi Siemaszko, Janusza Stannego, Anny Styło-Ginter, Bożeny Tuchanowskiej, Teresy Wilbik, Józefa Wilkonja, Zdzisława Witwickiego i Joanny Zimowskiej-Kwak. IX Biennale Sztuki dla Dziecka, *Ponad granicami, ponad podziałami*, 1–5 czerwiec 1993. *Ponad granicami, ponad podziałami*, Materiały Biennale – teczka.

¹¹Zob. E. Gnyń, *Zamojska kolekcja polskiej ilustracji*, „Plastyka i Wychowanie” 1995, nr 4.

cd. tab. 1

6	1995	Krasnobród <i>Henryk Sienkiewicz w ilustracji</i>	30 uczestników Publikacja <i>Henryk Sienkiewicz w ilustracji</i> BWA w Zamościu, Zamość 1996 Opracowanie graficzne B. Orliński
7	1996	Krasnobród <i>Adam Mickiewicz Pan Tadeusz</i>	23 uczestników katalog
8	1997	Krasnobród <i>Biblia w ilustracjach</i>	Publikacja: Zamość 2003. <i>Ogarnąć nieskończoność. Biblia w ilustracjach</i> BWA Zamość, Zamość 1999 24 uczestników Organizowała Grażyna Szpyra
9	1998	Krasnobród <i>Królowie polscy</i>	21 uczestników
10	1999	Krasnobród <i>Twórczość Juliusza Słowackiego</i>	15 uczestników
11	2001, 2002	Krasnobród <i>Twórczość Władysława Reymonta</i>	15 uczestników folder
12	2003	Krasnobród <i>Fryderyk Chopin – malarstwo i muzyka</i>	Publikacja <i>Fryderyk Chopin. Romantyczna synteza sztuk</i> , BWA Zamość – Galeria Zamojska, Zamość 2003. Projekt graficzny: S. Pasieczny. Patronat honorowy Minister Kultury. W wystawie wzięło udział 20 uczestników. Celem spotkania było: ukazanie w wizji plastycznej postaci Fryderyka Chopina i jego muzyki. Komisarzem artystycznym pleneru był Józef Wilkoń. W plenerze wzięło udział 12 twórców: Aleksandra Kucharska-Cybuch, A. Gołębiowski, Agnieszka Harczuk, Zbigniew Kołaczek, Gabriela Łyko, F. Maśluszczak, Leszek Ołdak, S. Ożóg, Stanisław Pasieczny, Marek Terlecki, Z. Witwicki, Halina Zakrzewska-Zaleska. Do grona prezentowanych ilustracji dołączono dzieła wybitnych ilustratorów, którzy nie mogli przybyć na plener: Marcina Bruchnalskiego, Marii Ekier, Jolanty Marcolla, W. i B. Orlińskich, J. Stannego, J. Wilkonja. Podsumowaniem była poplenerowa wystawa we wrześniu 2003 roku
13	2004 (XX)	Krasnobród <i>Jan Zamoyski</i>	Publikacja: <i>Jan Zamoyski</i> , BWA Zamość – Galeria Zamojska, Zamość 2005. Patronat honorowy Marcin Zamoyski – Prezydent miasta Zamościa. W wystawie wzięło udział 22 uczestników

cd. tab. 1

14	2005	Krasnobród <i>Hans Christian Andersen</i>	Publikacja: <i>Hans Christian Andersen. Baśnie</i> , BWA Zamość – Galeria Zamojska, Zamość 2006. W wystawie wzięło udział 20 uczestników
15	2006	Zwierzyniec <i>Bohaterowie Miguela de Cervantesa</i>	Publikacja <i>Bohaterowie Miguela de Cervantesa</i> , BWA Zamość – Galeria Zamojska, Zamość 2007. Honorowy patronat Ambasady Królestwa Hiszpanii przy wsparciu Instytutu Cervantesa w Warszawie. Wystawa poplenerowa prezentowana we Lwowie i Zamościu. W wystawie wzięło udział 25 uczestników
16	2007	Zwierzyniec <i>Stanisław Wyspiański - legenda Młodej Polski</i>	Publikacja <i>Stanisław Wyspiański - legenda Młodej Polski</i> BWA Zamość – Galeria Zamojska, Zamość 2008. Patronat honorowy Marcin Zamoyski-Prezydent miasta Zamościa. W wystawie wzięło udział 29 uczestników. Uczestnikami pleneru byli m. in. Andrzej Heidrich, Janusz Kapusta, Janusz Stanny, Katarzyna Stanny, Wanda i Bogusław Orlińscy, Zdzisław Witwicki, Zbigniew Kołaczek
17	2008	Krasnobród <i>Różnorodność kulturowa Zamojszczyzny</i>	Źródłem inspiracji dla artystów ilustratorów jest różnorodność kulturowa Zamościa i całej Zamojszczyzny
18	2009	Krasnobród <i>Poezja śpiewana w ilustracji - Marek Grechuta</i>	Kawęczynok koło Szczebrzeszyna Publikacja <i>Ocalić od zapomnienia</i> , Okładka il. J. Kapusta. Wewnątrz 26 ilustracji
19	2010	<i>Inspiracje fredrowskie (XXV Międzynarodowy Plener Ilustratorów)</i>	Udział licznych artystów polskich i gości z Ukrainy

Plener *Polskie baśnie i legendy* zaowocował publikacją, w której zostały zawarte ilustracje dwudziestu czterech artystów ilustratorów, w opracowaniu Zdzisława Nowaka *Diabelski strzelec. Polskie baśnie i legendy* (NK, Warszawa 1991). Jest to swoisty katalog, wynik pracy twórców obecnych na III Plenerze Ilustratorów, który odbył się w Sułcu z inicjatywy zamojskiego Biura Wystaw Artystycznych: *Polskie baśnie i legendy*. Każda baśń jest ilustrowana przez innego artystę, całostronicową autorską propozycją w kolorze¹². To piękny dokument,

¹² Uczestnicy pleneru, których ilustracje zostały zamieszczone: Waldemar Andrzejewski, Tomasz Borowski, Maciej Jędrzyiak, Jerzy Flisak, Jerzy Heintze, Mateusz Gawryś, Danuta Imelska-Gebethner, Hanna Grodzka-Nowak, Artur Gołębiowski, Elżbieta Gaudasińska, Maria Mackie-

w opracowaniu graficznym Zbigniewa Rychlickiego, świadczący o wspólnych działaniach i trosce o jakość książki w Polsce. W 1991 roku Krasnobród gościł 23 artystów ilustracji na plenerze *W świecie liryki Leśmiana*, a w 1992 *Obrazki do pokoju dziecinnego*. X Plener Ilustratorów w Krasnobrodzie zgromadził artystów, których prace zawarte są w pięknym pod względem edytorskim, pamiątkowym wydaniu w opracowaniu graficznym Mateusza Gawrysia z ilustracjami szesnastu autorów¹³. *Twórczość Jana Kochanowskiego* stanowiła przewodni temat kolejnego krasnobrodzkiego pleneru, natomiast w 1995 roku temat brzmiał *Henryk Sienkiewicz w ilustracji*. Plener zgromadził liczne grono uczestników. Wystawie pokonkursowej towarzyszyła publikacja perfekcyjnie opracowana graficznie przez Bogusława Orlińskiego¹⁴. Autor zaaranżował do fragmentów utworów Sienkiewicza trzydzieści trzy ilustracje, prezentując najlepszych ilustratorów w kraju. Epopeja *Pan Tadeusz* Adama Mickiewicza wpisała się program kolejnego pleneru. Wystawa poplenerowa pokazywana była w Zamościu oraz w Warszawie w Galerii „Test”. Tematem pleneru w 1997 roku była *Biblia*, efekty prezentowano w Sandomierzu, Płocku i innych zaprzyjaźnionych galeriach BWA¹⁵. *Królowie polscy* oraz *Twórczość Juliusza Słowackiego* to temat kolejnych spotkań ilustratorów, dziś owianych legendą. Ilustratorzy w swym gronie chętnie, z wdzięcznością wspominają animatora spotkań Grażynę Szpyrę i niepowtarzalną atmosferę plenerowych spotkań.

W styczniu 1999 roku zarząd miasta Zamościa objął pieczę nad BWA. Nastąpiło połączenie Biura Wystaw Artystycznych i Galerii Sztuki Współczesnej, w wyniku, którego powstała jedna placówka – Biuro Wystaw Artystycznych – Galeria Zamojska (BWA–GZ), przejmująca dotychczasowy stan i działania obu placówek. Do tego czasu dyrektorem BWA była G. Szpyra. W latach 2001-2002 funkcje dyrektora sprawował Stanisław Kawa, następnie stanowisko objął Jerzy Tyburski. Program działalności nie zmienił się, tradycja spotkań ilustratorskich została przejęta przez BWA–GZ.

W kolejnych dwóch plenerach tematem wiodącym była *Twórczość Władysława Reymonta*. Celem pleneru w 2002 roku było ukazanie w wizji plastycznej postaci Fryderyka Chopina i jego muzyki. Opisał go temat *Fryderyk Chopin – malarstwo i muzyka*. Komisarzem artystycznym pleneru był Józef Wilkoń. Wzięło w nim udział 12 twórców: Aleksandra Kucharska-Cybuch, Artur Gołębiow-

---

wicz, Krystyna Michałowska, Franciszek Maśluszczak, Olga Siemaszkowa, Janusz Stanny, Anna Styło-Ginter, Zbigniew Rychlicki, Bożena Tuchanowska, Mirosław Tokarczyk, Teresa Wilbik, Zdzisław Witwicki, Józef Wilkoń, Joanna Zimowiska-Kwak.

¹³ Adam Mickiewicz, *Ballady i romanse*, BWA Zamość, Zamość 1995.

¹⁴ *Henryk Sienkiewicz w ilustracji*, BWA Zamość, Zamość 1996.

¹⁵ *Odgarnąć nieskończoność. Biblia w ilustracjach*, BWA Zamość, Zamość 1999.

ski, Agnieszka Harczuk, Zbigniew Kołaczek, Gabriela Łyko, Franciszek Maśluszczak, Leszek Ołdak, Stanisław Ożóg, Stanisław Pasieczny Marek Terlecki, Zdzisław Witwicki, Halina Zakrzewska-Zaleska. Do prezentowanych ilustracji dołączono dzieła wybitnych ilustratorów, tych którzy nie mogli przybyć na plener: Marcina Bruchnalskiego, Marii Ekier, Jolanty Marcolla, Wandy i Bogusława Orlińskich, Janusza Stannego. Podsumowaniem była tradycyjnie jesienna poplenerowa wystawa, która odbyła się we wrześniu 2003 roku. Publikacja z projektem graficznym S. Pasiecznego utrwala to wydarzenie¹⁶. Kolejny plener odbył się w Krasnobrodzie pod hasłem *Jan Zamoyski*, z udziałem zaproszonych artystów z Ukrainy. Patronat honorowy nad nim objął Marcin Zamoyski – Prezydent m. Zamościa¹⁷. XXI Plener Ilustratorów Krasnobród oscylował wokół tematu *Hans Christian Andersen*¹⁸. Krasnobród i Zwierzyniec były miejscem pracy artystów XXII Międzynarodowego Pleneru Ilustratorów z przewodnim hasłem *Bohaterowie Miguela de Cervantesa*. Honorowy patronat objęła Ambasada Królestwa Hiszpanii w Warszawie przy wsparciu Instytutu Cervantesa w Warszawie. Wystawę poplenerową prezentowano we Lwowie i Zamościu. Towarzyszyła jej interesująca formalnie publikacja prezentująca prace 22 twórców, przedstawicielei wszystkich pokoleń ilustratorów¹⁹.

Miejscem XXIII Międzynarodowego Pleneru Ilustratorów był Zwierzyniec, tematem *Stanisław Wyspiański – legenda Młodej Polski*. W wystawie wzięło udział 29 twórców. Uczestnikami pleneru byli między innymi: Andrzej Heidrich, Janusz Kapusta, Krystyna Michałowska, Zbigniew Kołaczek, Wanda i Bogusław Orlińscy, Anna Sędziwy, Janusz Stanny, Zdzisław Witwicki²⁰. W 2008 roku w Krasnobrodzie odbył się kolejny plener, którego źródłem inspiracji dla artystów ilustratorów była różnorodność kulturowa Zamościa i całej Zamojszczyzny (*Różnorodność kulturowa Zamojszczyzny*). Kawęczyniek koło Szczebrzeszyna gościł ilustratorów w 2009 roku. Temat pleneru stanowiła *Poezja śpiewana w ilustracji – Marek Grechuta*. Z. Witwicki jedyny uczestnik wszystkich plenerów stwierdza: „Gdyby nie plenery, nie mielibyśmy okazji ilustrować ani *Pana Tadeusza*, ani *Biblii*, ani dzieł Leśmiana, Sienkiewicza, Słowackiego czy Reymonta.

¹⁶ *Fryderyk Chopin. Romantyczna synteza sztuk.*, BWA Zamość – Galeria Zamojska, Zamość 2003; zob. *Sztuka w Krasnobrodzie*, „Energolinia” 2003, nr 6. Archiwum BWA Zamość, Teczka: Plenery 1984-2003, materiał nieuporządkowany oraz zamojska kolekcja ilustracji (ponad 3000 oryginałów).

¹⁷ *Jan Zamoyski*, BWA Zamość – Galeria Zamojska, Zamość 2005.

¹⁸ *Hans Christian Andersen. Baśnie*, BWA Zamość – Galeria Zamojska, Zamość 2006.

¹⁹ *Bohaterowie Miguela de Cervantesa*, BWA Zamość – Galeria Zamojska, Zamość 2007.

²⁰ *Stanisław Wyspiański – legenda Młodej Polski*, BWA Zamość – Galeria Zamojska, Zamość 2008.

To była dla nas najwyższa poprzeczka. Plenery mają charakter warsztatów, nawet jeśli tutaj od razu nie powstaną ilustracje, urodzą się pomysły²¹. Obecnie plenery różnią się formułą od poprzednich. Są one otwarte również na środowisko artystów malarzy, architektów i specjalistów książki artystycznej. Wszyscy jednak uczestnicy plenerów podkreślają wyjątkowość atmosfery wspólnego przebywania, nawiązywania relacji zawodowych i osobistych, wymiany doświadczeń i możliwości wyjścia z pracowni. Za szczególnie ważne uważają obecność reprezentantów zarówno najstarszego, jak i najmłodszego pokolenia, pożyteczną dla wymiany doświadczeń.

W BWA w Zamościu opracowano pod kierunkiem G. Szpyry wiele zestawów tematycznych tworzących trzon kolekcji obejmującej ponad 3 tysiące oryginałów ponad stu autorów, które są podstawą do tworzenia wystaw ilustracji prezentowanych w kraju i za granicą²². Na przykład w 1999 roku z zasobów zamojskich prezentowane były cztery wystawy w Instytucie Kultury Polskiej w Bratysławie (*Ballady i romanse. A. Mickiewicz – ilustracje, Józef Wilkoń – Pan Tadeusz – ilustracje; Olga Siemaszko – ilustracje; Janusz Stanny – bajki La Fontaine'a – ilustracje*). Wystawa *Ballady i romanse. A. Mickiewicz – ilustracje* zaprezentowana została również w centrum Kultury w Martinie oraz Muzeum L. Stura w Modrej. W Bibianie w Bratysławie prezentowano ilustracje BIB'99. Rokrocznie organizowano kilkanaście wystaw pokazywanych za granicą i w kraju²³.

Autorska koncepcja G. Szpyry organizowania plenerów ilustratorów opatrzonej hasłem tematycznym, kontynuowana była przez pomysłodawczynię od 2006 roku w Krasnobrodzie.

Pierwszy we wznowionej tradycji plener miał obrane hasło: *Janusz Korczak*. Wystawa poplenerowa ilustracji pokazana została w ponad 25 galeriach w Polsce. Plener w 2007 roku odbywał się pod hasłem *Juliusz Słowacki*. W roku 2008 artyści pracowali, ilustrując polskie pieśni patriotyczne. Wernisaż wystawy *Pieśń ujdzie calo*, z września 2009 roku, był wspaniałym świętem ilustratorów. Swoją obecnością oraz licznymi wypowiedziami i wspomnieniami uzasadniali oni potrzebę plenerów i spotkań twórców ilustracji artystycznej, szczególnie w czasie, gdy dziedzinie tej niezbędne jest autorytatywne wzmocnienie.

²¹ Za: M. Maciąg, *Malują bajki*, „Kronika Tygodnia” 2003, nr 34, z dn. 26 sierpnia 2003.

²² Do najważniejszych zestawów należą: *Polska ilustracja dla dzieci* (ponad 300 prac, 50 autorów), *Biblia w ilustracjach* (ponad 160 prac, 45 autorów), *Pan Tadeusz* (114 prac, 31 autorów), *Władysław Reymont* (30 prac), *Jan Kochanowski* (69 prac), *Ballady i romanse* (120 prac), *W świecie liryki Leśmiana* (76 prac, 27 autorów), *Królowie Polscy* (130 prac, 34 autorów), *Obrazki do pokoju dziecinnego* (58 prac, 23 autorów), *człowiek i środowisko* (45 prac, 20 autorów) i inne. Archiwum BWA Zamość, Kolekcja ilustracji.

²³ Archiwum BWA Zamość, Dokumentacja wystaw z lat 1983-1999.

Tab. 2. Plenery w Krasnobrodzie w latach 2006-2009

Lp	Rok	Miejsce i hasło pleneru	Główne informacje
1	2006	Krasnobród <i>Janusz Korczak</i>	Wystawa poplenerowa Wystawa ilustracji pokazana w ponad 25 galeriach w Polsce
2	2007	Krasnobród <i>Juliusz Słowacki</i>	Wystawa poplenerowa
3	2008	Krasnobród <i>Pieśń ujdzie cało</i>	Wystawa poplenerowa w Krasnobrodzie (wrzesień 2009) oraz w innych miastach w Polsce, m. in. w Lublinie. Publikacja: <i>Pieśń ujdzie cało</i> Krasnobrodzki Dom Kultury, Krasnobród 2009, projekt graficzny B. Orliński
4	2009	Krasnobród <i>O krasnoludkach i sierotce Marysi</i>	Publikacja: <i>O krasnoludkach i sierotce Marysi</i> , Krasnobrodzki Dom Kultury, Krasnobród 2012, projekt graficzny Wojciech Freudenreich, ilustracja na okładce Janusz Stanny

Wystawie towarzyszyła bardzo interesująca edytorsko i graficznie publikacja, świadectwo wielkiej żywotności polskich twórców ilustracji wielu pokoleń, w opracowaniu Bogusława Orlińskiego²⁴. Plany na kolejne spotkania związane były z baśnią *O krasnoludkach i sierotce Marysi*. Mimo wielu trudności plener został uhonorowany publikacją, do której ilustracje wykonali wybitni artyści ilustratorzy starszego i młodszego pokolenia: T. Borowski, E. Gaudusińska, A. Gołębiowski, H. Grodzka-Nowak, J. Kolary, A. Kucharska-Cybuch, H. Kuźnicka, Z. Kołaczek, K. Lipka-Sztaubałło, J. Marcolla, F. Maśluszczak, M. Nowiński, A. Michalska-Szwagierczak, K. Michałowska, B. Orliński, S. Ożóg, J. Płoszajska, M. Sawicka-Woronowicz, J. Stanny, K. Stanny, A. Sędziwy, M. Wasilewski, E. Wasiuczyńska, Z. Witwicki, J. Zimowska-Kwak.

Jest to swoisty hold złożony wieloletnim działaniom animacyjnym wobec sztuki książki Grażyny Szydry oraz utworowi czytanyemu przez ponad wiek polskim dzieciom.

²⁴ *Pieśń ujdzie cało*, Krasnobrodzki Dom Kultury, Krasnobród 2009.

2. Popularyzacja sztuki książki – patronat IBBY

Wzmoczone i bardzo cenne działania animacji wartościowej książki i ilustracji podejmuje Polska Sekcja IBBY. Wymagają one szczegółowego i osobnego omówienia. Przez intensywne zaangażowanie kierownika Muzeum Książki Dziecięcej w Warszawie Ewy Grudy i pracowników cenne są również działania Muzeum Książki Dziecięcej – jednego z działów specjalnych Biblioteki Publicznej m. Warszawy. Księgozbiór Muzeum Książki Dziecięcej liczy ponad 60 tys. woluminów. Muzeum zorganizowało dziesięć wystaw tematycznych, w trakcie których ilustracja została doceniona. Sprzyjająca nowym przedsięwzięciom jest współpraca z Polską Sekcją IBBY²⁵.

Wiele działań realizowanych jest lokalnie przez biblioteki, galerie i inne placówki animacji kultury, np. Miejska Biblioteka Publiczna im. Galla Anonima w Kołobrzegu w roku 2008 zorganizowała sesję *Nowe trendy w literaturze i ilustracji dla dzieci. Książka obrazkowa*. Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, Biblioteka Śląska w Katowicach, Biblioteka Publiczna im. Łukasza Górnickiego w Oświęcimiu z Galerią Książki zaangażowane są od dawna w animacje książki dla dzieci. Liczne przedsięwzięcia bibliotek stanowią niezgłębiony jeszcze problem badawczy.

Autorce, z racji animatorskiego udziału, bliskie są dokonania Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego. *Galeria 31* funkcjonująca w Filii nr 30 Miejskiej Biblioteki Publicznej w Lublinie prowadzi cykliczne spotkania prezentujące sztukę książki oraz jej twórców, upowszechniając znaczenie wartości artystycznych grafiki książkowej. Prezentowane były twórcze poszukiwania formy plastycznej książki i jej okładki Leszka Mądzika, Małgorzaty Rybickiej. W 2008 roku zapoczątkowany został cykl spotkań edukacyjnych dla dzieci i młodzieży szkolnej oraz studentów *Między słowem a obrazem*. W ramach tego zamierzenia zaprezentowano wystawę rysunku Bohdana Butenka, której wernisaż połączono z warsztatami plastycznymi dla dzieci prowadzonymi przez artystę w dniu 8 maja 2008 roku. Kontynuacją prezentacji twórczości artysty była ekspozycja – wernisaż 25 maja 2008 roku obejmująca projekty scenograficzne *Pimpus Sadelko* Bohdana Butenki przygotowane w 1960 roku dla Teatru Lalki i Aktora w Lublinie.

---

²⁵ Zob.: M. Kulik, *Nowa ilustracja w książkach dla dzieci. Nagrody Polskiej Sekcji IBBY 2000-2007*, [w:] *Nowe trendy w literaturze i ilustracji dla dzieci. Książka obrazkowa. Konferencja ogólnopolska, Kołobrzeg, 22-23 września 2008 r.*, Miejska Biblioteka Publiczna im. Galla Anonima w Kołobrzegu, Kołobrzeg 2008; J. Olech, *Polska ilustracja dla dzieci w Polsce – wczoraj i dziś*, [w:] *Nowe trendy w literaturze i ilustracji dla dzieci. Książka obrazkowa. Konferencja ogólnopolska, Kołobrzeg, 22-23 września 2008 r.*, Miejska Biblioteka Publiczna im. Galla Anonima w Kołobrzegu, Kołobrzeg 2008.

W dniu 25 września 2008 roku otwarto wystawę ilustracji książkowej Krystyny Lipki-Sztauba, odbyły się również warsztaty dla dzieci.

W 2009 roku prezentowana była twórczość w zakresie ilustracji książkowej Zdzisława Witwickiego (wernisaż 23 kwietnia), Elżbiety Krygowskiej-Butlewskiej (wernisaż 20 maja), Piotra Fańrowicza (16 czerwca). Artyści obecni na wernisażu prowadzili również warsztaty dla dzieci. Ilustracja książkowa i malarstwo Blanki Gul-Olszewskiej zaprezentowane zostało 18 grudnia tego samego roku. Wyjątkowa wystawa ze względu na temat i liczny udział artystów ilustratorów *Pieśń ujdzie cało – polskie pieśni patriotyczne* to efekt pracy na plenerze w Krasnobrodzie, zaprezentowano ją 2 października 2009 roku²⁶.

W dniu 15 marca 2010 roku *Galeria 31* gościła Józefa Wilkonia, który prezentując własny warsztat artystyczny, urzekł zarówno dzieci, jak i młodzież studencką przeprowadzonymi warsztatami plastycznymi. Imprezie towarzyszył niecodzienny koncert Jozzka Brody, dla którego artysta ilustrator skonstruował instrument – trąbę niezwyklej długości. Wrażenia z wernisażu i koncertu – niezapomniane.

Przykład powyższy obrazuje bogactwo działań. Na pewno godne uwagi oraz naśladowania są inicjatywy wielu bibliotek i innych instytucji w upowszechnianiu autorskiej ilustracji. W ten nurt wpisują się licznie działania animatorskie w całej Polsce.

Podsumowanie

Przedstawione powyżej działania przyczyniają się do podnoszenia kultury estetycznej książki dla dzieci. Zalew rynku wydawniczego książkami bezwartościowymi pod względem formalnym wymaga zmiany. Sprzyjają jej animacyjne działania wielu podmiotów, instytucji, jak i indywidualnych artystów. Troska o formę graficzną powszechnego medium, jakim jest książka dla dzieci i młodzieży, na pewno leży w gestii wydawców oraz odbiorców – rodziców dzieci. Zainteresowanie tym problemem to obowiązek artystów ilustratorów, artystów –

---

²⁶ W wystawie brali udział: Julian Bohdziewicz, Tomasz Borowski, Elżbieta Dudek, Elżbieta Gaudasińska, Artur Gołębiowski, Hanna Grodzka-Nowak, Andrzej Heidrich, Jolanta Kolary, Maciej Jędrzyk, Zbigniew Kołaczek, Donat Kowalski, Halina Kuźnicka, Bartłomiej Kuźnicki, Krystyna Lipka-Sztauba, Karin Majdowska, Jolanta Marcolla, Franciszek Maśluszczak, Aleksandra Michałowska, Łukasz Mieszkowski, Marian Nowiński, Leszek Ołdak, Bogusław Orliński, Wanda Orlińska, Stanisław Ożóg, Jowita Płoszajska, Małgorzata Sawicka-Woronowicz, Anna Sędziwy, Janusz Stanny, Katarzyna Stanny, Rafał Strent, Mieczysław Wasilewski, Elżbieta Wasiuczyńska, Józef Wilkoń, Zdzisław Witwicki, Halina Zakrzewska-Zaleska, Joanna Zimowska-Kwak.

nauczycieli biorących udział w procesie kształcenia grafików książkowych. Wiele podmiotów związanych z książką intensywnie angażuje się w popularyzację wartościowej artystycznie książki. Mimo że świadomość oddziaływania formy książki jako swoistego komunikatu wizualnego staje się coraz powszechniejsza, rzeczywisty stan polskiej formy książki dla najmłodszych czytelników, w tym podręczników oraz lektur szkolnych, nie może być uznany za zadowalający.

SUMMARY

Significant changes started in the children's books market from 1989. The market gradually began to be saturated with far less expensive reprints of Western productions. Their artistic form is based on the style of cartoons, thus replacing the diversity of illustrations which is necessary to activate the development of child's perception. Consequently, a special role is played by measures aimed to popularize the artistic achievements of artist-illustrators and designers of books for children in Poland. After the political system transformation, earlier activities were continued (plein-air workshops for illustrators in the Roztocze region). New undertakings were also initiated (meetings with graphic layout artists, conferences, exhibitions, workshops for children and teenagers in libraries). The article discusses the activities of Gallery [Galeria] 31 at Branch no. 30 of Hieronim Łopaciński City Public Library in Lublin, Poznań Trade Fair Meetings in Poznań, and plein-air workshops for artist-illustrators. These events are an example of local and nation-wide activities. They develop a conscious attitude towards the impact of the book form as a visual communication. The forms of Polish books (including textbooks and reading list books) for the youngest readers cannot be regarded as satisfactory.